

ETYMA GRAECA¹⁾

ἄβᾰθματα· στρέμματα (Κύπριοι) Hes.

Če je -β- treba brati kot digamo, saj v kipr. narečju je digamma ohranjen, moremo v -βαθ- videti ničto stopnjo (s sonantnim -n-) korena **uendh-*, prim. nem. *winden*, kar se popolnoma ujema z interpretamentom. Pred tem korenem je ἄ- intens.

ἄδμολίη, ἄδμωλή

Besedi pomenita „neznanje“, prva se dobi pri Kalimahu (frg. 338), druga pri Hes., ki pozna tudi glagol ἄδμωλεῖν „ne znati“. Boisacq s. v. zavrača Lewyjevo razlago v Bezenbergers Beiträge 24, 108 iz *ἄ*Fiδμολίη*, ker je glasoslovno nemo-goča. Nerazumljiva mi je Hofmannova razlaga (s. v.), da beseda spada k ἄδην „zadosti“.

Ključ za razumevanje nam da glosa ἄδαμνον· ἀγνώμονα. ἢ ἀδάμαστον Hes. To besedo je treba deliti v ἄ-δαμ-vo- in spada k δάμ-νῃμι „ukrotim“: to je tista žival, ki še ni ukročena, ki še ne zna prenašati jarem. Ἀδμολίη suponira nek adj. *ἄ-δμ-ολο-ς „neukročen“, prim. δαμάλης „mlad bik, ki ga je treba šele ukrotiti“, δάμαλις „junica“, δάμαλος „tele“, ki so vsi izvedeni iz korena **dema-* (Schwyzer I 484, 8) s sufiksom -λα/o-; *ἄ-δμ-ολος sam je izveden iz stopnje **dm[ə]*- in sufiksa -ολο-. V kakršnem razmerju je σχ-ολή proti ἄ-σχ-ολία, v takšnem je *ἄ-δμ-ολος proti ἄ-δμ-ολίη. Sufiks -ωλη v ἄδμωλή je znan, prim. εὐχ-ωλί i. p.

ἄθερίζω

Boisacq in Hofmann s. v. ponavljata s pridržkom Erugmannovo misel (Griech. Gramm.³ 194), da je v tem glagolu adj., ki mu odgovarja skr. *ádharah*, stvn. *undero* „spodnji“, torej bi pomenil gr. glagol „heruntermachen > prezirati“. Mnogo bliže je videti v tem glagolu izpeljanko iz subst. ἄθήρ, ἑρος m. „osina

¹⁾ Kratice gl. tu spred. str. 121 in 249.

(na klasu)“, torej „ravnati s kom kot z ničvrednimi plevami“. Prim. σκυβαλίζω „prezirljivo zavrnem, zaničujem“ — σκύβαλον „odpadki“, lat. *flocci* („kosmič volne“) *facere*. Ἀθερίσαι καθιπνῶσαι, ἀφροντιστῆσαι Hes. je razumljiv na podlagi dejstva, da pomen „ne skrbeti“ prehaja v „spati“, gl. tu pod ἀμβρίζειν.

ἀμβρακεύειν

Hes. je ohranil ta glagol v sestavljenkah ἀπαμβρακοῦ· ἀνδρίζου, καρτέρει in izrecno pod ἐξαμβρακοῦται· ἐκλύεται. ἀπὸ τοῦ ἀμβρακεύειν, ὃ ἐστί καρτερεῖν. Besedo je treba zvezati z βράξαι· συλλαβεῖν Hes. i. dr., ki jih Boisacq pod zadnjo besedo našteva. Omeniti jo je treba, ker nedvoumno dokazuje, da je βρα- nastal iz **mr-* s sonantnim *r*, prim. μάρπτω „zgrabim“. Naslovni glagol torej pomeni „*zgrabim > zdržim“.

ἀμβρίζειν· θεραπεύειν ἐν τοῖς ἱεροῖς Hes.

Glagol je treba zvezati (čez adj. *ἀμβρίζος) kot nasprotje z βρίζω „sem zaspan, nedelaven“. Pomen „ne biti nedelaven = biti delaven“ pa prehaja v „streči“, prim. ἐγ-κονέω „hitim, podvizam se“ — διά-κονος „služabnik, strežnik“; iz istega korena je κονηταί· θεράποντες Hes. Glede razmerja med βρ- in ἀμβρ- prim. βροτός in ἀμβροτος. Skupina -μβρ- torej dokazuje, da je treba βρίζω izvajati iz korena **mer-* „zmeljem, potrošim“. Ničta stopnja **mr-* je razširjena z dolгим -*i-* (prim. stvn. *brio* = nvn. *Brei* „kaša“ < *mri-uo-s*) in formantom -*g-* v βρίζω, aor. βρίξαι; z drugim vokalizmom in formantom -*q-* je napravljen lat. *marc-eo* „sem ovenel, ohlapen“, gl. Boisacq s. v. μαραίνω in Walde—Pokorny II 281 s. Zveza z rus. *gréza* „sanje“, za katero se je odločil Boisacq s. v. βρίζω, je nemogoča, ker je potem -μ- v ἀ-μβρ- nerazumljiv.

ἀσελγής

Boisacq in Hofmann s. v. označujeta etimologijo kot negotovo, Prellwitz² s. v. izvaja besedo iz *α-σFel-γo-: *σFel-se po njem dobi v σάλος, nem. *Schwall*, vendar pa postavlja na konec vprašaj. Schwyzer I 513 opozarja na gloslo ἀσάλγαν· ὕβριν Hes. Zveza z besede z ἀσελγής se mi zdi očitna: „objestnost“ in „nesramnost“ sta si blizu, prevoji α/ε je navaden, prim. πάλλω—πελεμίζω.

Deblo *σαλγ- (v ἀ-σάλγ-αν) srečamo v naslednjih Hes. glosah: σαλαγεῖ· ταρασσεί.., σαλαχθέν· σεισθέν, σαλάξαι... κινῆ-

σαι; z drugim vokalizmom v σαλυγία... κίνησις, σαλυγίην... κίνησιν... Pojma „objestnost“ (ἀσάλγαν) in „nemirnost“ (σαλαγεί) sta med seboj v ozki zvezi, prim. φριμάσσομαι „nemirno se pregibljem — sem razposajen“. Ἀσελγής je torej „*nemiren > objesten, nesramen“, začetni ἀ- je ἀ- intensivum kakor v ἀσπερχές „vneto“ k σπέρχω „hitim“ i. p. (Schwyzer I 433, 4).

Ob besedah ἀσάλγαν—ἀσελγής, ki očitvidno spadata skupaj, nastane vprašanje, kakšno je razmerje med debloma σαλ-(α/υ)γ- in σελ(α)γ-, na pr. v σελαγέω „bleščim se“. Pomen „premikam se, sem nemiren“ prehaja namreč v pomen „bleščim se“: zrak nad ognjem je nemiren. Primeri za takšen prehod so: skr. *tvēšami* „sam zelo razgiban“, *tvīšati*, *tvīšyati* „je razburjen — se blesketa“ (po Hofmannu s. v. σείω); σείω „tresem“ — σείριος „žareč, goreč“ (Hofmann s. v. σείριος). — Obe spredaj navedeni debli sta pa izvedeni s sufiksom -γ-: σαλαγεί spada k σάλος „val, nemirno valovanje morja“ itd., σελαγέω pa k σέλας „sijaj“ (Hofmann s. vv. σάλος in σέλας; o σελαγ- gl. tudi Benveniste, *Origines de la formation des noms* I 28 s.).

Iz navedenih razlogov sem mnenja, da je vse prednje besede mogoče izvajati iz korena *(k)suel- „tleti, goreti“. V σέλας je bil korenski vokal ε kakor v γέρας, δέμας, σέβας, τέρας. Odtod je prešel v besede σελαγέω, σέλαχος n. „neka riba, ki fosforescira“. Vokalizem α se je ustalil v σάλος, σαλαγεί itd. Nekdanjo identičnost obeh debel pa dokazuje ἀσάλγαν—ἀσελγής.

βαρβός· μύστρον Hes.

Ker pomeni μύστρον kos kruha, ki so mu vzeli sredico, da so z njim zajemali juho ali omako, smemo v gornji glosi videti sorodnico glagola ἀρύω „zajemam, črпам“ in jo brati kot ΦαρFός. Glede tvorbe prim. ὀρυ- v ὀρυγή i. p. ter *ὀρFός > hom. οὐρός „jarek“. S Hes. glosa je izpričan začetni digamma. Pač pa so Schulzejevi domnevi (Quaest. epicae 311 op. 4), da je Φαρ- enako skr. *var* „voda“ in da je v -ύω < *-usō glagol, soroden z ἐν-αύω < *-ausō in z ἀφύω < ἀπό + *-usō > -ύω, spodmaknjena tla. Gornja glosa namreč dokazuje, da je pomen „zajemati“ obsežen v ΦαρF-/Φαρυ-. V ἀρυστήρ „posoda za zajemanje“ je res -σ-, toda to je formant, kakor je pri korenu *ereu- „trgati, kopati“ v skr. *árus-* „ranjen, rana“ (Boisacq s. v. οὔροι). Zato vidim v ἀρύω tematiziran *ἄρυ-μι, kar je redukcиска stopnja k ἐρύω < *ἔρυμι (Boisacq s. v.) „potegnem“: potegnem vodo i. p. = črпам, zajamem. Za ἐρύω je formant -σ- izpričan na pr. v ἐρυστός.

Boisacq in Hofmann podajata Schulzejevo razlago z rezervo.

γυγαί· πάπποι Hes.

Beseda je očitvidno sorodna s tistimi, ki jih našteva H. Pedersen, Lykisch und Hittitisch² (Köbenhavn 1949), 25 s., namreč z lik. *χuga-* „stari oče po materini strani“ in het. *huhhas* „stari oče“ ter lat. *avus*. Pri zadnji besedi je treba upoštevati idevr. laringalni spirant, tako da je *avus* < **hauhos* (Sturtevant, Indo-hittite laryngeals (1942) — navajam brez strani po svojih beležkah — piše **xauxos*). Ali je **hauhos* z *-au-* proti lik. in het. *-u-* refleks idevr. prevoja ali je pa *-u-* rezultat monoftongizacije prvotnega diftonga, ni jasno. Po laringalni teoriji so se v het., lik. (in arm.?) ti spiranti ohranili, v ostalih idevr. jezikih so izginili. Iz tega pa sledi, da γυγαί ne more biti gr. beseda, ampak da je najbrže samo gr. substitucija za likijsko besedo: oba glasova χ in -g- v *χuga-* (gl. Pedersen l. c. 42 s., 46 o -g-) so Grki podali z γ, prim. lik. *Arppaxu-h(e)* = gr. Ἀρπάγου (ibid. 14 § 21).

K γυγαί pa spada poleg imena lidijskega (!) kralja Γύγης (Hdt. I 8 ss.) očitvidno tudi Γυγαί Ἀθηνᾶ ἐγχώριος Hes.: to, kar je staro, velja za domače. Z om. besedami je pa treba nadalje zvezati še ὠγύγια ἀρχαία τεῖχη Hes. in ime Kalipsinega otoka v Od. I, 50 Ὀγυγίη. V zadnjih dveh besedah je pred γυγ- stopil ὠ-. Ime Ὀγυγος (sic) je pa znano neposredno z lik. napisov, prim. J. Sundwall, Die einheimischen Namen der Lykier (Klio Beih. XI, Leipzig 1913), str. 120, 224; na lik. napisih se ta prefiks piše z *u-*, ibid. str. 224.

Omeniti je še treba, da je v grščini ohranjen spomin na zvezo med Ὀγυγίη in Likijo. Steph. Byz. s. v. Τρεμίλη pravi: ἡ Λυκία ἐκαλεῖτο οὕτως ἀπὸ Τρεμίλου, ὡς Πανύσις· ἐνθα δ' ἐναίε μέγας Τρεμίλης καὶ ἔγχευε θύγατρα, νόμην Ὀγυγίην.

δειπνον

Bosaicq s. v. podaja staro etimologijo, ki besedo veže z got. *tewa* „red“, srvn. *zawe* „orodje“, Hofmann s. v. označuje besedo za nejasno. Germanski besedi sta po pomenu daleč od grške. V njej vidim sestavljenko δει-πνον. Prvi del izvajam iz **deus-i-*; **deus-* se po Hofmannu s. v. δειλός dobi v tej besedi, ki je metrično podaljšana iz **δεελός* < **δευσελός*, in v at. δείλη „popoldne, večer“, prim. skr. *dōśā* f. „večer“; koren je **deu-*. V -πνο- vidi prof. Oštir ničto stopnjo korena **pen-*, prim. lit. *penù* „hranim“ in morda lat. *penus* (Ernout—Meillet s. v.). Beseda torej pomeni „večerna hrana“. Kompozicijski vokal -i- (gl. Benveniste, Origines I 47) je ostanek starega debela na -i-, ki mu v **deus-elos* odgovarja sufiks *-elo-*, prim. lat. *ax-i-*: **aks-la* > *ala*. Skr. *dōśās-* < **deus-es-* je proti **deus-elos* v istem razmerju kakor νεφ-εσ- proti νεφ-έλ-,

Za predloženo razlago „večerna hrana“ govori naslednja okolnost: pomen hom. δειλός omahuje med „popoldanski“ in „večernji“, ravno tako pa tudi δειπνον časovno ni bil točno nastavljen. Verjetno je, da je pomenil „glavni obed“; ta pa je bil popoldne ali zvečer, le izjemoma, na pr. pred bojem (Il. 2, 381 i. dr.), že zjutraj.

ζαροῦν· καθεύδειν Hes.

V ζαρ- je očitvidno isti δαρ- kakor v δαρδάνω. Glede prehoda δ > ζ prim. δάρατος > ζαρτός tu spredaj str. 121.

ζαφελές· ἄγαν σκληρόν... Hes.

Zα- je δια-, potem je pa -φελές „trdo“ in je to glosa treba omeniti v etim. slovarjih pri ἄ-φελής „brez neenakosti = raven, preprost“, kar Hofmann s. v. veže s φελλός „kamenita tla“.

ικνά· τροφεία Hes.

V tej glosi in v naslednjih Hes. ικνεῖαν· τροφείαν, ικνεῖος· τροφεύς, Πόδιοι je ohranjena ničta stopnja korena *aik'-, ki je izpričan na pr. v αἰχλον „večerja“, gl. tu spredaj str. 121. Isti *ik'- je tudi v ικτέα· ἀκόντιον Hes.: *aik'- pomeni „suniti, prebosti“.

κνώσσω

Glagol je za Hofmanna s. v. nejasen, za Boisacqa s. v. je zveza z ags. *hnappian* in stvn. *hnaffezen* „dremati“ negotova. V zvezi s tem glagolom je vsekakor treba omeniti κνώσ· ἥσυχία πάντων Hes. Pomen „spati“ je blizu pomenu „mirovanje“, prim. tu pod ἀμβριζειν. Subst. in glagol predstavljata stopnjo *knō-, ohranjeno v κνώψ, κνώδαλον; *knē- v κνήν. Κνώσσω bi mogli potemtakem prevesti z „(oči) zatisnem“; tako razlaga Fick, Vgl. Wb. d. idg. Sprachen III⁴ 97 (sledi mu Hofmann s. v. κνώπτω) ags. *hnappian* („die Augen zukneifen“). Po tej germ. paraleli je mogoče videti konec glagola v -ώσσω in v tem sufiksu besedo za „vid“, *ōku-, prim. Schwyzer I 733, ki izvaja ἀμβλυόσσω „slabo vidim“ iz ἀμβλυωπ-ής „slaboviden“ (Theophrast).

κρωβύλος m.

Kakšen čop las je s tem mišljen, o tem je precejšnja literatura, gl. Pauly—Wissowa RE VII 2120 ss. in nazadnje članek: A. Rumpf, Tettix (Symbola Coloniensia Iosepho Kroll . . . oblata, Köln 1949, 85 ss.). Ker so tak čop nosili moški (Thuk. I 6, 3), so nekateri mislili, da so ga nosili na temenu. Rumpfovo mnenje je (88), „daß ein Krobylos keineswegs im Nacken herabhängen muß, sondern oben auf dem Scheitel sitzen kann.“ Besedo vežem s κύρις f. „vrtljiv steber, na katerem so bili objavljeni zakoni“ < *kuor-b-; κρωβύλος < *k(u)r-b- z dolgim sonantnim -r-; prim. *k(u)er-p- > καρπός m. „zapestje“, kjer je u po disimilaciji vsled sledečega -p- izginil, gl. Boisacq in Hofmann s. v. καρπός. In kakor poleg καρπός obstaja κράπιον „*zavito > srp“, tako je poleg κύρις prevojnja oblika κρωβύλος „*z(a)viti lasje > čop“. Tudi v zadnjih dveh besedah je nastopila disimilacija: labiovelar > velar vsled sledečega -b-. To etimologijo dokazuje naslednja Hes. glosa, ki kaže, da je poleg oblike κράπιον „srp“ bila tudi κράβιον· δρέπαινον in s. v. κρωπίον (sic)· δρέπαινον. τινές δὲ διὰ τοῦ β κράβιον.

κυρήβια n. pl.

Hes. pojasnjuje besedo tako: τῶν κριῶν τὰ αποβρέγματα καὶ κυάμων λέπυρα καὶ τὰ τῶν κέγχρων ἄλφια, torej gre predvsem za „otrobe, pleva“. Vežem jo z naslednjimi Hes. glosami: κυρίζεσθε· τρίβεσθε; κυρ-ηβ-ἄξεσθαι· λοιδορεῖσθαι, διαμάχεσθαι; κυρηβάσασθαι· διαμαχέσασθαι. ἀπὸ τῶν κριῶν καὶ τῶν τράγων· ἔνθεν καὶ τὸ κυρίσσειν; κυρηβάτης καὶ κύρηβος· ὁ ἀσελγῆς ἐν τῷ λοιδορεῖν. Naslovna beseda torej pomeni to, kar pri phanju žita kot manjvredno odpade. Vse om. Hes. glose se namreč dajo izvesti iz pomena „phati, suvati, tolči“: glede prehoda „tolči > psovati“ prim. slov. *udrihati po kom*, κυδάσσω tu spred. str. 129. Iz gornjega pa tudi sledi, da je boljše κυρίσσειν in κύρηβος ločiti od κορύπτειν „trkati z rogovi, glavo“. Koren κυρ- najdemo tudi v σκύρος, σκύρος m. „drobec, ki odleti pri klesanju kamna“. Walde—Pokorny II 552 navaja pri korenu *sqēu- „rezati, odločiti, praskati“ i. p. tudi oblike brez s- kot lit. *kiūrstu* „postanem luknjičav“. Sufiks -ηβιο- v naslovnem subst. je razširjen iz -ηβο-, prim. κύρηβος. Ta služi med drugim za tvorbo besed, ki pomenijo manjvredne stvari (Chantraine 262), in to so otrobi, pleva.

Glede prehoda „odločiti > otrobi“ prim. slov. *otrobi*, rus. *ótrubi* z rus. glagolom *ótrubit'* „odsekati“, alb. *grundë* „otrobi“ < *ghrindhā iz korena *gher- „drgniti“ (Hofmann s. v. χώνδρος); glede zadnjega prim. gornjo Hes. glosa κυρίζεσθε· τρίβεσθε.

λέπαδον

Hes. s. v. razlaga besedo tako: „široki jermení, s katerimi je privezan jarem h konjskemu vratu“. Izraz spominja na adj. ἀλαπαδνός „šibek“, ta pa spada k λαπαρός „tenek“, λαπάρα „lakotnica“ itd. (Boisacq in Hofmann s. v. ἀλαπάζω „izpraznim, izropam, razrušim“). Jermen se torej imenuje po tem, ker veže tenko mesto, kakor je vrat; prim. eol. besedo za „vrat“ ἄρφην < *ἀρχF-ήν „najožje mesto med glavo in trupom“ (Hofmann s. v.) k ἀρχω. Glede protetičnega vokala je λέπαδον : ἀλαπάζω tako kakor λίπος : ἀλείφω, gl. Schwyzer I 411 s. Neutralni subst. je naglašen na korenu, adj. na -νός na koncu; s tem se lepo ujema vokalizem -ε- v subst. (prim. ἔργον), redukcijska stopnja v adj.

μυστίλαομαι

Besede ne smemo zamenjati z μιστύλλω „razrežem meso na kose“ (koren **mai-t-* „sekati“). Naslovni glagol pomeni „pomakam kruh v juho“, μυστίλη (slabo je μιστύλη) f. (ali μύστρον) je „kos kruha brez sredice, skorja, s katero so zajemali juho“. Beseda je sestavljena iz **mu-s-* „vtakniti, potopiti“ (prim. arm. *m̐xem* „id.“ < **m̐xem* < **mu-qh-*) in τίλος m. „tenko človeško blato“. Da je med „juha, godlja“ in „gnojnica, blato“ res zveza, dokazujejo slov. *juha* — srvn., srnn. *jüche* „Brühe“, nvn. *Jauche* „gnojnica“ (nem. beseda je izposojena iz slovan. jezikov); angl. *slush* „snežna brozga — raztopljená mast“ (citat v fr. posnetku). Prvotni pomen korena **tai-/ti-* = slov. *tajati*; τίλος je torej „raztopljenó“, prim. stcsl. *tina* „blato“, *timěnije* „id.“, lit. *týras* „kaša“, *týrai* „porastlo barje“. Naslovni glagol pomeni potemtakem dobesedno „pomakam v juho“.

νώγαλον

Beseda pomeni „slaščice, fine jedi“, navadno se rabi v pl. Izvajam jo iz **λωγ-αλον* po disimilaciji likvid. V prvem delu je λώγη συναγωγή σίτου Hes. Da more kvantitetni pomen „zbirka jedi“ preiti v kvalitetnega „različne, izbrane, drage jedi“, to je mogoče dokazati z nasl. glosama: πανδαισία ή πάσαις ταῖς αἰσθήσεσιν ήδονάς παρέχουσα εὐωχία ή πολυτελής τράπεζα Hes. in πανδαισίαν τήν παντοδαπά ἐδέσματα καί πολυτελή ἔχουσιν Hes.

νωχελής, νωχαλής

Hes. glose s. vv. νωχελής in νωχαλής (beri: νωχ-) ter νωχέλεια nam povedo, da adj. pomeni „počasen, ki ni za no-

beno rabo, brezbrizen, duševno top“. V besedi vidim sestavljenko iz $\nu\epsilon-$ + $\delta\chi-$ (k $\epsilon\chi\omega$); začetni vokal je v sestavi podaljšan, prim. $\nu\omega\delta\acute{o}s$ „brezzob“, $\nu\acute{\alpha}\delta\upsilon\nu\omicron s$ „brez bolečin“ i. p. Drugi del je isti kakor v $\epsilon\upsilon-\omega\chi\acute{\epsilon}\omega$ „napravim, da se kdo dobro ima > gostim“. Posebej pa opozarjam na $\delta\upsilon s-\omega\chi\epsilon\acute{\iota}\nu$ „duscherainen“ Hes., ki $\delta\upsilon s\chi\epsilon\rho\alpha\acute{\iota}\nu\epsilon\iota$ tolmači z $\mu\iota s\epsilon\acute{\iota}$. $\acute{\alpha}\pi\epsilon\iota\theta\epsilon\acute{\iota}$. $\acute{\upsilon}\pi\epsilon\rho\eta\gamma\rho\alpha\acute{\iota}\nu\epsilon\acute{\iota}$. $\kappa\alpha\acute{\iota}$ $\delta\upsilon s\acute{\alpha}\rho\epsilon s\acute{o}s$ $\acute{\epsilon}s\tau\iota$. Kakor torej pomeni $\delta\upsilon s-\omega\chi\epsilon\acute{\iota}\nu$ „*težko vzdržati > ne marati“ itd., tako je $\nu\omega\chi\epsilon\lambda\acute{\iota}s$ „*tak, ki ne vzdrži > ki ni za nobeno rabo, počasen“ itd.

Med naslovnim adj. je razlika v sufiksih, gre pa le za dubleto $-\alpha\lambda\omicron-$ / $-\epsilon\lambda\omicron-$, prim. $\acute{o}\mu-\alpha\lambda\acute{o}s$: $\nu\epsilon\phi-\acute{\epsilon}\lambda\eta$; $-\acute{\iota}s$ je zaradi tega, ker sta adj. sestavljena, prim. $\acute{o}\mu\alpha\lambda\acute{o}s$: $\acute{\alpha}\nu\omega\mu\alpha\lambda\acute{\iota}s$. Poleg adj. $\nu\omega\chi\epsilon\lambda\acute{\iota}s$ pričakujemo subst. $\nu\omega\chi\acute{\epsilon}\lambda\epsilon\iota\alpha$, ki je pri Hes. res tudi izpričan. Hom. $\nu\omega\chi\epsilon\lambda-\acute{\iota}\eta$ proti $\nu\omega\chi\epsilon\lambda-\acute{\iota}s$ je napravljen kakor $\acute{\alpha}-s\chi-\omicron\lambda-\acute{\iota}\alpha$ proti $s\chi-\omicron\lambda-\acute{\iota}$. Ta enačba je tem pomembnejša, ker nastopa koren **segh-* v grščini v oblikah $s\chi-$ in $\acute{\epsilon}\chi-$: $s\chi-\acute{\epsilon}-\tau\lambda\iota\omicron s$: $\acute{\epsilon}\chi-\acute{\epsilon}-\tau\lambda\alpha$, * $\acute{\alpha}-s\chi-\alpha\lambda-$ v $\acute{\alpha}s\chi\alpha\lambda\acute{\alpha}\omega$ („*ne morem se zadrževati > sem nejevoljen“, prim. Hofmann s. v.) : $\nu\omega\chi-\alpha\lambda-\acute{\iota}s$.

σ α λ ἄ ν ν η · φ α ρ ἔ τ ρ α Hes.

Beseda predstavlja redukcijsko stopnjo k $\sigma\omega\lambda\acute{\iota}\nu$ „cev“ < **tuō*[*u*]-*l*- : **tuā*-*l*-. Sorodna je s slov. *tul* < **t*[*u*]*ou-lo-s* in skr. *tūnah* (Hofmann s. vv. $\sigma\alpha\upsilon\rho\omega\tau\acute{\eta}\rho$ in $\sigma\tilde{\upsilon}\rho\iota\gamma\acute{\epsilon}$).

σ κ ἰ λ λ α

Beseda pomeni „morska čebula“ in je nerazložena. Hes. glosa $\sigma\kappa\epsilon\lambda\epsilon\tau\acute{\alpha}$ $\sigma\kappa\acute{\iota}\lambda\lambda\alpha$ nas navede na razlago. Verb. adj. $\sigma\kappa\epsilon\lambda\epsilon\tau\acute{o}s$ pomeni „posušen“, Meyerjev *Konversationslex.*⁶ s. v. *Urginea* pove o *Scilla maritima* Linné, da je obdana „mit ... äußern, trocken en ... Schalen“ (razprl jaz). Za to čebulo so torej značilni suhi zunanji listi: $\sigma\kappa\epsilon\lambda\epsilon\tau\acute{\alpha}$. Iz tega smemo sklepati, da je v $\sigma\kappa\acute{\iota}\lambda\lambda\alpha$ isti koren *(s)*qel-* „izsušiti“; gornji subst. je nastal iz **sqel-jā*.

σ κ ῦ β α λ ο ν

Beseda pomeni vsakovrstne „odpadke (jedi, razbitine, ki jih naplavi morje, pepel, ekskrementi)“. Thumb KZ. 36, 180 je mislil na zvezo s korenom **squp-*, zastopanim v got. *af-skiuban* „odriniti, poriniti na stran“. Vendar Boisacq s. v. razlaga ne zadovoljuje, za Hofmanna s. v. je „izvor nejasen“.

V $\sigma\kappa\upsilon-$ vidim isti koren kakor v $\kappa\upsilon-$ v $\kappa\upsilon\rho\acute{\eta}\beta\iota\alpha$ „otrobi, pleva“, ki so tipični „odpadki“. Gre torej zopet za koren *(s)*qēu-*

v ničti stopnji **(s)qu-*, toda *s* mobile je tokrat zastopan, medtem ko v *κυρήβω* ni. V *-β-* vidim formant < idevr. *-b-*, ki je v primeri z *-bh-* redek; toda pri besedah, ki pomenijo nekaj slabega, telesne ali duševne pomanjkljivosti, je nanj opozoril zlasti Specht, *Der Ursprung der idg. Dekl. 262*, prim. *κλαμ-β-ός*, *κολοβός* „pohabljen“. Chantraine 262 tudi navaja besede za stvari, ki nimajo vrednosti, kot *κίκαβος* „mal novec“, *κόλλυβος* „drobiž (pri denarju)“ i. dr. Sufiks *-αλον* se dobi v neutrih kot *κρέμβ-*, *κρότ-*, *κύμβ-* i. p. (Schwyzer I 483, 4); Chantraine 245 spod. pripominja, da je med tako tvorjenimi besedami dosti tehničnih in familiarnih izrazov, in to velja za naslovno besedo.

φέναι

Besedo, ki pomeni „slepar“, izvajam iz korena **bhen-* „udariti, raniti“, prim. got. *banja* „udarec, rana, čir“, srvn. *bane*, *ban* „Tod, Verderben“. Pomen „udariti“ prehaja v „varati“, prim. nem. *jmd übers Ohr hauen, prellen*, *σκαλίζω* „frknem po nosu — prevaram“, fr. *estamper* „udariti — prevarati“ (H. Bauche, *Le langage populaire*, Paris 1920, 227), angl. *to cob* „pretepsti“ — *cobber* „drzna laž“ (Manchon, *Le Slang*, 88), *to smash* „streti — ponarejati denar“ (ibid. 227), *swap* „udarec“ — *swapper* „drzna laž“ (ibid. 302), *thump* „id.“.

φιμός, φιμός

Substantiv pomeni predvsem „nagobčnik“, glagol pa „zvezati gobec ali usta“, pa tudi „dati komu vrat v klado (za kažen)“. Za ta pomen prim. Aristoph. Nub. 592 (ἦν . . .) *φωάσητε τούτου τῷ ξύλῳ τὸν ἀνχέναι*.

Boisacqu s. v. in Hofmannu v Walde—H. s. v. *fiscus* se zdi, da je treba *φι-* (z dolgim *ι*) izvajati iz korena **bhei-* (z dolgim ali kratkim *-ei-*) „biti, tolči“ — toda „zvezati“ in „biti“ je dvojje. Prellwitz² s. v. *φμός* misli na zvezo z lat. *fiscus* „košara“, toda to besedo izvaja Walde—Hofmann s. v. iz **bhid-s-ko-s*, torej iz korena **bheid-* „vezati“, v *φμός* pa ni sledu o kakšnem *-d-*, pa tudi dolgi *ι* dela težave.

Koren *φι-* je isti kakor v beotski obliki za ime Sfinge: *Φίξ* (z dolgim *ι*), akuz. *Φίκα* (Hofmann s. v. *σφίγγω*). Ime *Σφίγξ* in *Φίξ* pa razlaga Hofmann po literaturi, ki jo našteva Boisacqu s. v., „als zusammenschnürende Todesdämonin“, izvaja ga iz korena **spheig-*, *sphig-*, pri katerem pa začetni *s-* more manjkati, kakor dokazuje *Φίξ*. Iz ničte stopnje **sphi-g-* (s kratkim *-i-*) z „vrinjenim“ *-n-* je nastal glagol *σφίγγω* „zadrgnem, zavežem“ in subst. *Σφίγξ*. Vse te oblike kažejo na koren **(s)p(h)e(i)-* (z

dolgim ali kratkim *-ei-*), (*s*)*p(h)i-* „vleči, napeti“, ki je identičen z enakim korenem, ki pomeni „raztegniti, razpeti“ (Hofmann s. v. σπάω). Koren v obliki **phī-* se razširi s formantom *-k-* v Φίξ, z *-mo-* pa v φιμός.

Pomen glagola σφίγγω „zadrgnem, dam v precep“ točno odgovarja pomenu glagola ρυμώω „zavežem gobec (to je bil prvotni „nagobčnik“), dam komu vrat v klado“. Prim. ἄγκυρ· δεσμός Hes. iz glagola ἄγχω. Podobno veže Specht, Ursprung der idg. Dekl. 263 op. 4 κημός „nagobčnik“ s χα-β-όν· στρεβ-λόν. στενόν Hes.

φύλα

Beseda pomeni „podboj (pri vratih)“. Izvajam jo iz korena *(*s*)*phel-*, ki se dobi v σφέλας „cepanica, poleno“, slov. *polica* „deska“, *poleno*, nem. *spalten*. V gornji besedi nastopa koren v ničti stopnji s formantom dolgim *-i-* kakor v κριός „oven“, pravzaprav „kriv(orogi)“, iz korena **ker-*, prim. Specht, Dekl. 127, 138. Naslovna beseda torej prvotno pomeni „razklano > ploh“ i. p.

φύλακος, φύλαξ

O prejšnjih poskusih razlage gl. Boisacq s. v., ki se odloči za to, da je φύλαξ identičen z lat. *-bulcus* v *bulculus*, *subulcus*. Toda nadaljnja zveza ni jasna (Hofmann s. v.). V besedi vidim sufiks *-ακ-* in koren φυλ-, ki predstavlja ničto stopnjo k φωλε(ι)ός „brlog“. Ta beseda je pa že razložena: W.—Pokorny (1949), 147, Hofmann s. v. in predhodniki jo izvajajo iz **bhō(u)-l-*, ki je razširjen iz korena **bheua-* „bivati“; φωλέος je torej „*bivališče“. Specht (gl. Hofmann str. 433) opozarja na isti vokalizem pri γωλεός „jama“ in na odgovarjajočo obliko v lit. *guōlis* „brlog“. Kakor k *guōlis* predstavlja lit. *guliū* „ležim, ležem“ ničto stopnjo, tako jo k φωλεός imamo v φύλ-αξ < **bhu-l-*; ta je izpričana tudi v šved. dial. *bylja*, *bölja* „malo gnezdo“ (Hofmann l. c.).

Pomen „bivališče, (stalno, določeno) mesto“ pa more preiti v pomen „straža, stražnik, čuvaj“, prim. ital. *posto* > fr. *poste* m. „stražarsko mesto > straža“; gr. λόχος pomeni prvotno „ležišče“ (prim. λέχος), izpričan pa je pomen „zaseda, oborožena četa“. Da je tudi korenska stopnja φυλ- bila deležna istega pomenskega prehoda „bivališče > čuvaj“ kakor korenska stopnja φυλ-, je pa mogoče dokazati z glosama iz Hes.: φωλητήρ· ὁ ἐν ταῖς αὐταῖς καθέζομενος αἰεὶ in zlasti φωλεῖν· οἰκουργεῖ, κρύπτεται „pazi na hišo, se skriva“. Zadnji interpretamentum, ki ga je rekonstruiral v svoji izdaji Schmidt, popolnoma odgovarja pomenu, ki ga je dobil λόχος: „ležati > biti skrit v zasedi“.

φύλοπις f.

V besedi, ki pomeni „bojni metež, boj“, vidim sestavljenko φύλοπις. Drugi del je isti kot v ὄρσο-λόπος, nemško dobesedno prevedeno (Hofmann s. v.) „Hochprahler“ in v λαῖ-λαψ, -λαπος f. „orkan“ (z intenz. redupl.), ki ga Hofmann s. v. spravlja v zvezo z λαπίσω „objestno se vedem“, λαπιστής „bahač“. Skupno vsem tem primerom je „napihnjeno, naduto, objestno vedenje“ i. p., pri φύλοπις torej „piš, vihar“. Prvi del je isti kot v φῦσα „kovaški meh“ < *p/bhū- < *p/bhau- : *p/bhō(u)- > φῶ-τιγξ „piščal“. Gre torej za intenziviranje pomena, kakor na pr. v nem. *Sturmwind*.

ψέλλιον, eol. σπέλλιον

Poleg teh dveh oblik s pomenom „zapestnica“ je še glagol ψελιώω „ovijam“. Subst. se piše tudi z enim -λ-. Beseda je brez etimologije. Predvsem jo je treba zvezati s ψάλια κρίκοι, δακτύλιοι Hes. („obroči, prstani“), dalje s ψαλίσ τὸ ἄρμενον . . . Hes. („kar se prilega“), pa tudi s ψύλλος . . . τὸ συνέχον τὸ τοῦ κάπρου αἰδοῖον Hes. („koža, ki obdaja merjaščevo penis“).

Dalje nam morda pomaga dejstvo, da ψάλιον pomeni tudi καλυτήριον. χαλινός Hes. Xen. Eq. 7, 1 daje navodilo, kako naj jezdec s kopjem zajaha konja: vajeti, privezane na verigo pri uzdi, naj tako narahlo prime z levico, da v nobenem primeru — naj zajaha konja tako ali tako — ne bo potegnil (σπᾶν) konja. — Ta glagol spominja na eol. σπέλλιον in na ψάλιον „veriga pri uzdi“ in ta veriga služi za to, da jezdec konja potegne, da ga zadrži (καλυτήριον!). Koren *spē(i)- pa pomeni „vleči, napeti“; razširjen s formantom -l-, pojasni zgornje besede. Začetni sp- se menja s ps-, prim. tu dalje s v. ψίαθος. Ker je v zgornjih besedah vokal -α-, v ψύλλος pa -υ-, moramo izhajati iz *sp[ə]-el- oz. *ps-el-: k temu -e- sta om. vokala redukcijski stopnji.

ψίαθος, jon. ψίεθος

Beseda pomeni „rogoznica, ki so jo razprostrli, da so na njej ležali“. Ker se ps- menja s sp- (prim. ψάρ „škorec“ — σπαράσιον ὄρνειον ἐμπερὲς στρουθαῖ Hes. in nem. *Sperling*), je mogoče zvezati gornjo besedo s σπιδίος „raztegnjen, širen, raven“, hom. ἄ-σπιδής „širen“ in ἄ-σπίς „ščit“. Sufiks -αθος se, kakor pove Chantraine 367, dobi v tehničnih izrazih, zlasti še (ibid. § 300) v izrazih za posodo in pletenine kot γύργαθος „košara“, κάλαθος „id.“, κύαθος „časa“, λήκυθος „stekleničica“. Izrazi so deloma nepojasneni, ker so verjetno predgrški. Sufiks -εθος je isti kakor v σπέλεθος „blato“.

RÉSUMÉ

M. Grošelj: ETYMA GRAECA

ἀβιάματα (l.: ἄF-): στρέματα (Κέπριοι) Hés. renferme la R. *uendh- (cf. all. *winden*) au degré zéro, précédée de ἄ- intens.

ἀδιολιη, ἀδιωλι, „ignorance“ s'explique par ἄδαμον ἀγνώμονα. ἡ ἀδάμαστος Hés. Le mot s'employait d'abord pour l'animal qui n'était pas encore dompté, qui n'avait pas encore appris à supporter le joug. Cf. la même R. dans δαμάλης, δάμαλις etc.

ἀθερίζω „négliger“ repose sur ἀθήρ „barbe d'épi“, cf. lat. *flocci facio*, gr. σκυβαλίζω „mépriser“ issu de σκύβαλον „débris jeté de côté“.

ἀμβρακεύειν attesté s. v. ἐξἀμβρακοῦται Hés. au sens de „καρτερεῖν“ remonte à ἄ- intens. + ἄμβρακ-, ce qui confirme que βράζαι Hés. etc. est tiré de i.-e. *mr-, cf. μάρπτω.

ἀμβρίζειν δεραιεῖν... Hés. est le contraire de βρίζω „dormir, être inerte“. La glose prouve que βρίζω remonte à i.-e. *mr-ī-g- (cf. lat. *mar-c-eo*) et non pas à *gur- (Boisacq s. v.).

ἀσελγής, cf. ἀσέλγαν ὄρνιν Hés. (Schwyzer, Griech. Gramm. I 513), rappelle σαλαγεῖ ταρασσει Hés. etc.; le mot signifie donc „ταραχῶδης“; ἄ- est intens. Puisque les sens „être turbulent, inquiet“ et „brûler“ sont proches (cf. σείω „secouer“ — σείριος „brûlant“), σαλαγεῖ et σελαγεῖ „il brille“ sont tirés de la même R. *(k)suel- „brûler“ (σάλος et σέλας).

βαρβός (l.: FαρFός) μύστρον Hés. est à rapprocher de ἄρω „puiser“. La glose réfute l'explication de Schulze (*Fαρ- „eau“ + *v[σ]ω „puiser“). Faut-il y voir le degré réduit de ἄρω „tirer“?

γυγαί πάποις Hés. s'apparente à lyc. χυγα- „grand-père du côté maternel“, hitt. *huhhas*, lat. *avus*. Le mot grec ne peut être qu'un emprunt fait à une langue de l'Asie Mineure, peut-être au lycien, cf. lyc. *Arppaxu-h(e)* = gr. Ἀρπάγων (Pedersen, Lyk. u. Hitt.², pag. 14 § 21). Il y faut rattacher Γυγῆ Hés. et le nom d'île Ὀγυγίη (Od. I, 50), cf. Ὀγυγος dans Sundwall, Die einheim. Namen der Lykier, pag. 120, 224 (pour *u- = ō-). Pour les liens entre Ὀγυγίη et Lycie voy. Steph. Byz. s. v. Τρεμιλη, passage reproduit dans le texte.

δεῖπνον est composé de *deus-i- „après-midi, soir“ et de R. *pen- „nourrir“ (cf. lit. *penù*) au degré zéro.

ζαροῦν καθεύδειν Hés. est identique à δαρ-δάνω, cf. δάρατος — ζαρόζ Hés. (ci-dessus pag. 121 et 130).

ζαφελές ἄγαν σκληρόν... Hés. est à rapprocher de ἄ-φελής, φελελές. ἱκνά τροφεία Hés. représente R. *aik- „percer“ au degré zéro, cf. αἰκλον ci-dessus pag. 121 et 130.

κνώσσω „dormir“ est rendu exactement par all. „die Augen zukneifen“: R. *knē- (cf. gr. κνήν) et -ωσσω < *ōkw-. La glose κνώος ἡσυχία πάντων Hés. vaut être retenue (pour „dormir“ et „être inerte“ voy. ci-dessus s. v. ἀμβρίζειν).

κρωβύλος „toupet“ représente avec -ρω- la sonante longue et s'apparente à κύρβις < *kuor-b- et κρώβιον δρέπανον Hés. qui alterne avec κρωπίον δρέπανον. τινές δὲ διὰ τοῦ β κρώβιον Hés., κρωβύλος est donc „ce qui est courbé“.

κυρήβια pl. n. est issu de κυρ-, cf. κυρίζεσθε, τρίβεσθε Hés. et les gloses citées dans le texte. Tout comme σκίρος, σκέρως „éclats de pierre“ ces mots remontent à R. *sqeu-. Il y faut rattacher aussi κυρίσσειν, κήρηβος (et non à *k'er- „tête“). Le sens de κήρηβος s'explique par la glose κύδος (< *[s]kuod- „frapper“) λοιδορία Hés. Sur le suffixe -ηβο-, désignant des objets sans valeur, voy. Chantraine, Formation des noms, pag. 262.

λέπαδνον relie le cou (cf. Hés. s. v.) du cheval au joug. Le cou étant la partie mince du corps (cf. éol. ἀμριν < *āγxF-, ἄγχω), on ne peut pas séparer λέπαδνον de ἀλαπαδνός „faible“, λαπάρα „flanc“ etc.

μυστιλόραι est composé de *mu-s- „plonger“ (cf. arm. *mxem* „id.“) et τίλω; pour „soupe“ et „purin“ cf. v. sl. *jucha* > all. *Jauche*, angl. *slush*

„neige à moitié fondue, gâchis — graisse fondue“ (J. Manchon, *Le Slang*, Paris 1923, pag. 277). Du reste, le sens primaire de R. **tai-* est „rendre liquide, faire fondre“.

νόγαλον est dissimilé de **λωγ-αλον*, cf. *λώγη· συναγωγῇ* σίτου Hés. Dans ce cas, la quantité implique aussi la qualité (*πολυτελής*), voy. le témoignage des gloses *πανδαισία* et *πανδαισίαν·* citées dans le texte.

νωχελής est composé de *νε-*+*όχ-* (*έχω*) allongé, cf. *δυσ-ωχεῖν· δυσχεραίνειν* Hés. L'adj. désigne „celui qui ne tient pas bon > paresseux, lent“ etc.

σαλάννη· παρέτρα Hés. représente le degré **tua-* en face de *σωλίν· „tube“*.

σκίλλα doit son nom aux feuilles extérieures sèches, cf. *σκελετά· σκίλλα* Hés. I-e. **sqel-yā*.

σκέβαλον· „débris jeté de côté“ renferme la même R. **sqeu-* que *κυρήβα* (cf. ci-dessus). Le morphème *-β-* sert à désigner des défauts (Specht, *Dekl.* 262), *-αλον·* se prête à fournir des termes techniques et familiers (Chantraine, I. c., pag. 245 § 193).

ρέναξ est tiré de R. **bhen-* „frapper“. Pour „frapper > tromper“ cf. *σκιμαλίζω* „donner une chiquenaude sur le nez > duper“ etc.

φρός contient la même R. *(s)*phi-* à *-i-* long que béot. *Φίξ*, acc. *Φίκα* „Sphinx“: „lier, étreindre > museler“, cf. *ἀγκτίρ* (de *ἄγχω*)· *δεσμός* Hés., *φροῦ· δεσμεύει* . . . *ἄγχει* . . . Hés.

φλιά remonte à R. *(s)*phel-* „fendre“ au degré zéro, il signifie donc „planche“ etc. *-i-* est long comme dans *κρός*, analysé par Specht, *Dekl.* 127, 138.

φύλαξ représente le degré zéro de *ρωλ-ε(ι)ός* „tanière“ (R. **bheua-*). Le mot désigne donc „celui qui est à son poste“, cf. *λόχος* „couche > embuscade, troupe d'hommes armés“, ital. *posto* > ir. *poste*, *ρωλητήρ· ὁ ἐν τῷ αὐτῷ καθέζεσθαι ἀεὶ* Hés. et surtout *ρωλεῖν· οἰκονρεῖ· κρύπτεται* Hés. La dernière glose prouve que le rapport entre les sens „poste (lieu)“ et „gardien“ existe aussi pour le degré *ρωλ-*; l'interprétation *κρύπτεται* rappelle *λόχος* „embuscade“.

φύλοπις est composé de *φυ-* „souffler“ et de *-λοπ-*, parent de *-λαπ-* dans *λαίλαψ* „ouragan“, voy. Hofmann, *Etym. Wb. des Griech. s. vv.* *λαίλαψ*, ὁρσολόπος.

φύλλον, *έοί*. *σέλλιον* rappelle les gloses d'Hés.: *φύλλα· κρίκοι· δακτύλοι· ψαλίσ· τὸ ἄρμενον* . . . ; *φύλλος* . . . *τὸ συνέχον τὸ τοῦ κάπρου αἰδοῖον*. Le sens primaire de ces mots est „entourer“ (*ψελιόω*), „retenir“ (cf. *φύλλον· κωλυτήριον· χαλινός* Hés.). R. **spe(i)-* „tirer, tendre“, élargie en **spel-/psel-, psol-*.

ψιάθος „natte de jonc“ se rattache à *σπι-* (*ps-* alternant avec *sp-*) dans *σπίδιος* „étendu“, *ἄ-σπίς* „bouclier“ (cf. Hofmann, I. c., s. vv.).